

A jövőt tartja kezében

Viharsarokban Gáboros is mindig fekete listán szerepelt a csendőrség nyilvántartásában. A forrongó vidéken elé volt egy szikra, hogy tüzet lobbantson az uradalmi cselédek, kubikosok és más nincstelenek sorában. A forradalmi tűznek ebben a fészében született és nevelkedett dr. Hevesi János, a József Attila Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Intézetének adjunktusa is. Húsz éve párttag. Küzdelmes két évtized ez az ország életében is, hát még egy ember sorsának fordulójában. E párhuzam szétválaszthatatlan a közösség és az egyén küzdelmekkel teli boldogulásában. Az egyikről is, a másikról is csak együtt szólhatunk.

Családi örökség

„Kilából a népségből a nép fia” — jut eszembe József Attila szép sora. Csak hogy más előjeli ez a kilábalás 1945-ben, mint ahogy előtte volt, amikor a nagy proletár költő a kor fülébe kiáltotta lázongó versét. Hevesi János egy a sok ezer cseléd-sorú parasztfiatall közül, aki elindult a szabadságban, hogy azt végérvényesen hazájában marasztalja. Gyerekkorától kezdve tudta, hogy május elsőjén apját miért tartották fogva a csendőrok; s magbátját is sűrűn-sűrűn lecsukták hosszabb-rövidebb időre — ez volt a családi öröksége. Hogyne tudta volna hát akkor, hogy a faluja miért küldte a városba tanulni. Népi kollégista volt Szegeden a Kálmán Lajosról, majd a Bem tábornokról elnevezett kollégiumban. Ez egyet jelentett akkor a falu közelségével. Szabad idejükben a kollégisták kipörögtek a környező vidékekre, hogy saját sorsukon keresztül, okos szóval segítsenek eligazodni a paraszti sorsokban, az új élet vállalásában. Kis-homok és környéke második otthonává lett az akkor gimnazista Hevesi Jánosnak. Tanult és tanított.

A munkás-paraszti szövetség eleven megtestesülése további útjának állomásán, az egyetemen. Még csak másodéves, amikor demonstrátoriaként dolgozik az intézetben. Ez a gyakornoki jellegű munkakör mind többet követel tőle tanulmányi előmenetelben, ugyanakkor az ifjúsági mozgalomban is megmaradt feladatai, sőt növekedtek. Harmadéves korában az egyetemi hallgatók kári pártvezetésének titkára. A következő évben újabb megbízatást kapott: az egyetemi pártbizottság végrehajtó bizottságának tagja. Tanulmányai befejezése után az egyetemi párt-

(Vinkler László rajza)

bizottság helyettes titkára, később pedig a Szeged városi pártbizottság köznevelési felelőse. A tudományos munkát egyelőre félre kellett tennie. Az egyetem személyzeti osztályát vezette 1956-ban, amikor az ellenforradalom kitette az utcára.

Munka és tanulás

— Sosem voltam munka nélkül, akkor az lettem — emlékszik vissza keserűen arra az időszakra. — Csak hogy az ellenforradalmárok tévedtek, ha azt hitték, hogy megtörték. Ott voltam az MSZMP szervezésének szegedi bölcsőjénél, később pedig tanárkodtam a Dózsa György Általános Iskolában. Mindenkor és mindig azt csináltam, amivel a párt megbízott. Tudtam, hogy ezt azok is úgy találják jónak, akik annak idején képviselőikben elküldtek a falumból tanulni. Most itt vagyok az intézetben, itt kell helyállnom.

1957-ben folytathatta, amit annak idején, mint demonstrátor abbahagyott. Behozni az elszaladt éveket, közben lépést tartani tudományága legfrissebb eredményeivel — szinte a lehetetlent kívánta tőle. A kísérleti fizikában sincs percnyi megállás, mint ahogy más tudományágban sem. Hogy az éjjeliek és napalok szinte egybeolvadtak egy ideig Hevesi János életében — azt rendjén valónak tartja. Doktorált, közben publikált tíz tudományos dolgozatot. Két hete készen van kandidátusi disszertációjára, amelyet már csak meg kell védenie. Mint önálló aspiránsnak nem volt felmentése az intézeti munka alól. Dolgozott és tanult. Hogy minden vizsgáját jeles eredménnyel zárta — az is természetes.

A derékhadban

— Magamra hagyva nem tudtam volna eredményesen dolgozni. Munkatársaimtól

az intézetben minden segítséget megkaptam — hártja elmagától az elismerést. Tanszékvezető professzorát, dr. Budó Ágoston akadémikust, Kossuth-díjas tudóst említi elsőként, mint aki legtöbbet tette azért, hogy az egykori cseléd-sorú parasztyerek idáig ért.

Disszertációjának témája az anyagok optikai tulajdonságainak vizsgálata. A Szovjetunióban kétszer, Lengyelországban egyszer volt hosszabb-rövidebb tanulmányút, hogy kutatásait gyarapítsa.

Közel a négy évtizedhez, Hevesi János is ahhoz a nemzedékhez tartozik, amely napjainkban a megtisztuló derékhadot képviseli. Ennek a nemzedéknek bőven jutott munka az ország újjáépítéséből, és rá várt a küzdelem a kibontakozó élet

minden területén, a gyárakban, a földeken éppúgy, mint az egyetemeken, főiskolákban. A Szocialista Munkáért Erdemérem kitüntetés odaítélése is bizonyítéka annak, hogy Hevesi János szívvel-lellekkel tartozik ehhez a nemzedékhez. A faluja nem csalódott benne. Apja, a nyugdíjas tsz-tag mindegyik gyermekére büszke, de leginkább az ötdikre, Jánosra, aki egyidős párttag vele. Erdemes volt hát a küzdelem, a szembenézés a csendőrszurotyokkal, majd a felszabadult élet teljes meghódításáért vállalt gerincpróbáló harc. Erdemes volt.

Az értől az óceánig

A fiatal kandidátus-jelölt most új feladatra készül: Dániában tart előadást egy kongresszuson a nyáron, amelyre már elfogadták részvételét. Tökéletes angol-szággal illeszt majd egymás után mondatait a speciális témakörből, amelynek elkötelezettje lett most már egy egész életre. Perfekt beszél oroszul is. Idegen nyelvek tudása nélkül nem lehet boldogulni egyetlen tudományágban sem.

Övéhez szólni magyarul és szívből azonban éppen olyan jól tud, mint amikor az anyja kötötte-csomagolta kis batyuval a kezében elindult Gáborosról. „Az értől az óceánig”. Az ő útja is ezt szimbolizálja, s azoké is, akikkel annak idején együtt kezdte. Gazdag, hatalmas ez a nemzedék, ez a sokszor irigylt és bántott derékhad, amely látta, érezte még a hátán, a verítékén a keserű múltat, viszont a jövőt tartja a kezében és magasra emeli, mint a szívét.

Lódi Ferenc

Postaládák a kapu alatt

Csökkentett feladat — nagyobb létszámmal

A Dél-Magyarország február 10-én megjelent „Postaládák a kapu alatt” című cikkéhez további vélemények érkeztek a lakosság köréből. Dr. Erdélyi Jenő c. egyetemi tanár, főorvos egyebek között a következő megjegyzéseket tette:

„Minden munkának, akár fizikai, akár szellemi van a szervezetet őrölő részei. Mindenki munkát választ és így vannak a postások is. Az orvos feladata, hogy a dolgozó ember egészségére vigyázzon, s ha munkája ártalmas, akkor a kelő pillanatban a helyéről kiemeli, amíg egészségét egészen vissza nem nyeri. A posta nem követelheti, hogy a sok nyugdíjas, munkaképtelen vagy beteg ember emeletet járjon a postás, az újságkiosztó helyett, akinek ez a feladata. Tudvalevő, hogy az öregeknek, betegeknek az egyik legmegterheltebb a lépcsőjárás, ami a szívet erősen kimeríti, s így közelebb juttatja őket a sírhoz. Az öregeket és betegeket tehát nem szabad a rájuk nézve veszedelmes lépcsőjárásra kényszeríteni, miután Szegeden csak elenyésző számú házban van lift”.

A közvélemény — amelynek hangja a sok levél útján jutott a Dél-Magyarország szerkesztőségéhez, s kapott jórészt nyilvánosságot is a vitában — túlnyomó többsége nem helyesli a posta intézkedését, a kapuk alatt elhelyezett ládákat. Igazuk van a levélíróknak, hogy a postának mind a leveleket, mint az újságokat, folyóiratokat a címzetthez kell juttatnia, miután ennek díját megfizetik. A kapuk alatt elhelyezett postaládákkal „jogilag” is csak részkiegészítést végeznek. Nem lehet vitás, hogy kinek-kinek a saját posztján teljes munkát kell végeznie — és ez indokolt — a postásokkal és újságkiosztókkal szemben is.

Ebből már világosan következik: nem tűzés annak

elvárása mind a fiatalabbak, mind az idősebbek részéről, hogy a posta a címzett-hez, a lakásokhoz kézbesítse. A szerkesztőségbe érkezett levelek zömének írói helytelenítik azt is, hogy többször kell emeletet járni: vajon a ládában van-e a hírlap. Mert sajnos az újság nem érkezik azonos, pontos időben. E sok bosszúság miatt többen vannak már, akik valamennyi újság előfizetését lemondták. Többen utaltak arra is, hogy a ládákból nincs kellő biztonságban a levél, az újság. Például Bartha János nyugdíjas Bajcsy-Zsilinszky utca 28. szám alatti lakos is közölte, hogy három alkalommal nem kapta meg újságjait.

A vitában a posta véleményét is közreadtuk. Dános István, a Szegedi Postaigazgatóság vezetőjének helyettese közölte, hogy „az intézkedésre egyrészt a munkaerő kímélése, másrészt a kézbesítés meggyorsítása érdekében volt szükség, s a kapuk alatt elhelyezett postaládák bizonyos fokig megkönnyítik a kézbesítők munkáját”. Többen arra is hívtak, hogy az intézkedésre a munkaerőhiány miatt kényszerült a posta.

Megjegyezzük, hogy régebben a postások vitték az olvasókhöz az újságokat. Most viszont nem a levélkiosztók, hanem az ügynevezett hírlap-betétkiosztók — akik a posta állományon kívüli dolgozói — viszik a házakhoz az újságokat. A városban 83 hírlapkiosztó

dolgozik. Szegeden a város néhány legkülső részére — a Rókusi feketeföldekre stb. — továbbítja csak a postai levélkiosztó az újságokat. Mindössze négy ilyen postás van Szegeden.

De nemcsak erről van szó. Szegeden korábban 62 levélkiosztó és 25 hírlapkiosztó volt. Tehát összesen 87-en végezték mind a levelek, mind a hírlapok, folyóiratok továbbítását a címzetthez. Most tízzel kevesebb a levélkiosztó, de ugyanakkor 83 a hírlapkiosztó. A munkát — a levelek és a hírlapok továbbítását — a korábbi 87 ember helyett tehát 135 végzi. Nyilvánvaló, hogy ez általánosan könnyítette a levelek, újságok szétválasztását, s ugyanakkor megdönti a munkaerőhiány-érvet. Most mégis az a fonák helyzet van, hogy a nagyobb létszámmal ugyanazt a feladatot megkurtítva végzi a posta.

A kapuk alatti postaládák ügyében befejezzük lapunkban a nyilvános eszmecsatát. A vita végére azonban a pontot az illetékeseknek, a Szegedi Postaigazgatóságnak, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumnak kell tennie, a közvélemény hangjára építve.

Még csak annyit: a postának helyesebb lett volna a lakosság véleményét kérni intézkedése előtt. Van viszont egy közmondás: ami késik, nem múlik. Most így történt, s ez a munkáját a más területen általában jól végző postának sem lehet közömbös.

Április 11: a költészet napja

Szerdán délelőtt az Írószövetség klubjában sajtótájékoztatót ismertettek az irodalmi élet kiemelkedő tavaszi eseménye, a költészet napja programját. Cserépfalvi Imrénék, a Könyvtárak és Terjesztők Társaságának elnöke, a Központja vezetőjének

bevezetője után Somlyó György, az Írószövetség szakosztályának titkára vádolta a gazdag programot.

A költészet napját — amelyet a Művelődésiügyi Minisztérium és az Írószövetség kezdeményezésére tavaly első ízben ünnepeltek — az idén is április 11-én, József Attila születésnapján rendezik meg. Az irodalom és a közönség nagy találkozásait ez alkalommal két évforduló teszi jelentőssé: a felszabadulás 20. évfordulójával együtt emlékezzük a proletárköltő 60. születésnapjára. A program középpontjában a felszabadulás utáni magyar líra eredményeinek és József Attila életművének méltatása áll.

A központi díszünnepséget április 11-én este, a Zeneakadémia nagytermében tartják. Az ünnepséget a televízió is közvetíti.

Győrtől kerül sor az irodalmi színpadok harmadik országos fesztiváljára, nagyszabású költői estet rendeznek Debrecenben a Csokonai színházban a Magvető Kiadó versbarátok körének közreműködésével. A költő-író-olvasó találkozó közli különösen programduálnak ígérkező Eger, Martfű, Dunajváros, Szeged, Szolnok és Veszprém városi ünnepségei.

A könyvtárak ünnepi köteteket jelentetnek meg.

A „Tavaszi Magyarországon” a Szépirodalmi Kiadó impozáns gyűjteménye széles skálájú válogatás költőink 1945 utáni terméséből. A „Maj magyar költők antológiája” a Móra Kiadó gondozásában hagyta el a sajtót. A Magvető kiadásában lát napvilágot „A történelem futószalagán” című antisztizta lírai antológia. A versbarátok köre tagjainak idej jutalomkötete a „Szép versek — 1964” címet viseli. Népszerű, olcsó kiadásban, 3000-3000 példányszámban József Attila összes verse, is az olvasók kezébe kerülnek.

Még a költészet napja előtt eljut a könyvtárakhoz Gábor Lajos „Nyár vég”, Áprily Lajos „Abel füstje”, Juhász Ferenc „Virágzó világfa” és Somlyó György „Tő fölött — ég alatt” című verseskötete. (MTI)

Orvosmeteorológia a közlekedési balesetekről

Az utóbbi években egyre több a közlekedési baleset. 1961-ben 9898, 1962-ben 12 000, 1963-ban 16 569 és az elmúlt esztendőben már 20 ezernél is több közlekedési baleset történt. A Belügyminisztérium közlekedésszerűségi csoportfőnöksége behatóan megvizsgálta a baleset okát és okozatát. Az Országos Reuma- és Füdőtudományi Intézet orvosmeteorológiai osztálya pedig tudományos munkatársainak segítségével hat hónapon át kísérte figyelemmel, hogyan hatnak az időjárásban bekövetkező változások a közlekedés résztvevőire, a gépkocsivezetőkre és a gyalogosokra. Az orvosmeteorológus-

sok kimutatták, hogy az időjárás viszonyok változása jelentősen befolyásolja az idegrendszer állapotát. Az úgynevezett frontbetörések, fokozott napfolt-tervesség, a különböző légnyomok cseréje kihat a vegetatív idegrendszerre, fokozza a szimpatikus, vagy paraszimpatikus idegtervességet és így közvetlenül befolyásolja a járművezetőket és a gyalogosokat.

A megfigyelések alapján szakemberek arra a következtetésre jutottak, hogy csökkenthető a balesetek száma, ha idejében figyelmeztetik a járművezetőket az időjárási viszonyok alakulására és a változás idegrendszeri kihatásaira. (MTI)

Műanyaggal házassítják a papírt

A Papírpipari Kutató Intézetben már hosszabb ideje tanulmányozzák, hogyan helyettesíthető a cellulózgyártásnál az import fenyőfa hazai lombosfával. A lombosfák közül a nyárfát tartják erre a legalkalmasabbnak és most izotóp segítségével ellenőrzik, hogy a kétféle anyagban hogyan zajlik le a kémiai folyamat, milyen eltérést tapasztalható a nyárfánál és a fenyőfánál. Az úgynevezett főzőlúgba izotóppal fertőzött ként kevernek, s a kémiai változásokat ennek segítségével figyelik meg. A vizsgálatok birtokában alakítják ki a fenyőfából nyert cellulóz gyártástechnológiáját. A kutatók eddigi kísérletei alapján a gyertyán és a bükk bizonyult jónak a hullámpapír gyártásához, míg kevésbé alkalmasnak tartják a tölgyet és a csert.

A papírgyártáshoz ásványi anyagra, kaolinra, zeolitra is szükség van, ettől függ ugyanis a papír színe. A kutatók a bányászokkal együtt megpróbálják megtalálni azt a hazai ásványanyagot, amely a papírpiparban felhasználható, hogy ezzel is importot takarítsanak meg.

A kutató intézetben előkészítik az új papírpipari termékek gyártását is. A MÁV és a vendéglátóipar kérésére kidolgozták egy jó minőségű törölközőpapír gyártásának technológiáját és át is adták gyáraknak.

Hangversenyek korunk kamarazenéjéről

A szegedi hangversenylátogató közönség régi kíváncsiságát teljesítette az Országos Filharmonia: március 19-én két hangversenyből álló sorozatot indít „Korunk kamarazenéje” címmel. A koncerteket a modern kamaramuzsikának olyan reprezentatív alkotásai hangzanak majd el, — mint például az első — Milhaud VII. vonósnégyese, Schönberg Hat kis zongoradarabja, Bartók V. vonósnégyese, valamint az április 28-i második koncerten Bartók Szonátája, Schönberg II. és Szabó Ferenc II. vonósnégyese. Szerepelnek a műsorban a fiatal magyar zeneszerzők, a többi között Kurtág György, Soproni József, Decsényi János, Papp

Tudás injekcióban

A planária nevű féreg rendkívül „tanulékony” bizonyult. A Michigan egyetemen 12 esztendeje folynak a kísérletek e primitív élőlények „kondicionálásával”. Megállapították, hogy a megfigyelt állatok fejlett központi idegrendszerrel bíró planária nemcsak arra képes, hogy megtanuljon reagálni a fényre, vagy az elektromos áramra, hanem, megfelelő „idomlással”, bonyolult utasításokhoz is reagál. A planária a „betanított” állatokkal feleltetik a „betanítottakat” és a saját módszerrel nemcsak testileg, de szellemileg is táplálják őket. A „felfalt tudást” nyomában elsajátítják, mint ha csak ők részesültek az eredeti „oktatásban”. E sajátos kísérletek azt bizonyítják, hogy idővel sor kerülhet olyan injekciókra, amelyek normális emberek szellemi képességéből adnak valamit a szellemileg elmaradottaknak.